

Kunnat käännekohtassa - mitä sote-uudistuksen jälkeen

Jari Stenvall

Professori

Tampereen yliopisto

jari.stenvall@tuni.fi

Kunnat

Ovat olleet suomalaisen julkisen hallinnon tähtiä

- Perustunut ajatukseen, että onnistuneinta yhteiskunnan kehitys on ollut silloin, kun ihmiset voivat päättää asioista paikallisesti

Tilanne nyt -kunnat

Keskustelun sävy on paljolti sellainen, että mitä kunnat voisivat tehdä, kun sote siirtää merkittävässä määrin tehtäviä hyvinvointialueille.

Kunnilta edellytetään sopeutumista vallitsevaan tilanteeseen

The background features abstract, overlapping shapes in shades of purple and teal. A large, rounded purple shape is at the top left, a smaller purple hexagon is to its right, and a large teal shape is at the bottom left. The text is positioned on the right side of the image.

**Mikä uudistaa
kuntaa?**

Kunnat ovat kehittyneet tehtävien kasvun kautta

Kuntien asemaa vahvistettiin Suomen itsenäistyessä. Vuonna 1922 oli perusta kunnossa.

Vähitellen kuntien tehtäviä kasvatettiin (lakisääteiset tehtävät). Hyvinvointivaltion kehitys ratkaisevaa tehtävien kasvun kannalta.

Kunnista kehittyi palvelukuntia. Samalla kunnat ovat ammatillistuneet. Kun elinkeinoelämän kuntalaisten tarpeet ja tilanteet ovat muuttuneet, ovat kunnatkin muuttuneet

Kuntien suhde valtioon

Kunnat ovat olleet valtiolle mahdollisuus, mutta jatkuvasti myös ongelmien aiheuttaja, ”troublemaker”

Kuntien asema onkin ollut toistuvasti keskustelujen ja taistelujen kohde

Demokratia ja hallinto

Kuntademokratia on monipuolistunut. Usko kunnalliseen itsehallintoon ja samalla kuntademokratiaan ratkaisujen tekijänä alkoi hiipua 2010-taitteessa

Johtamisajattelun kehitys on vaikuttanut kuntiin erityisesti 1990-luvulta lähtien

Kunnat ovat olleet jatkuvan muutoksen tilassa – tulevaisuuden kunnan jatkuva agenda

Esimerkiksi..Muutosvaltuustot uudistamaan kunnat (Pääministeri Sipilä 2017)

Mitä kunnista ajatellaan - poimintoja

Käsityksiä

Meillä toistensa lähellä olevat pienet kunnat eivät yleensä ole päässeet keskinäiseen yhteistyöhön eri hallinnonaloilla. Käytännössä ei ole päässyt muodostumaan sellaisia alueita, jota yhteisesti pyrkisivät ratkaisemaan niin monia kysymyksiä kuin suinkin. Se vaatisi itsensä voittamista.

Meillä kunnallispoliittisessa ajattelussa elää edelleen voimakkaana keskustan, syrjäseudun, taajaman ja haja-asutuksen vastakohtaisuus...Aletaan ymmärtää, että taajamien vahvistaminen on koko kunnan edun mukaista.

Meillä (kunnissa) liian usein pysähdytään siihen, että on aikaansaatu suunnitelma, eikä panna sitä täytäntöön

Kunnanjohtaja ei itse voi paljon tehdä, mutta hänen asianaan on nähdä, mitä voidaan tehdä ja mitä mahdollisuuksia on olemassa.

Paavo Pekkanen teoksessa Yhdyskuntasuunnittelu, vuosi 1963

Käsityksiä..

Suomalaisia kaupunkeja katsoessa ei voi välttää ajatusta heimosta, joka vain pari sukupolvea sitten on metsistä saapunut, jolle kaupunki ja kaupunkikulttuuri on vierasta, ihmisistä, jotka levittäytyvät tasangolle kuten paimentolaiset. Pystyttävät kojunsa ja telttansa sikin sokin.

Heikki Von Herzen Yhdyskuntasuunnittelu 1963

Käsityksiä

Kuntien valtuusto, hallitus ja lautakunta -malli on tehokas, selväpiirteinen ja joustava

Kunnallishallinnossa riittävyys on nähtävä tarpeiden ja tarjottujen palveluiden välisenä suhteena

Paavo Hoikka 1969

Kansalaiset ja kunta (kunnallisalan kehittämissätiö)

Kunta 1995

- Kunnallinen itsehallinto ja demokratia ovat perusarvoja (80%)
- Kunnan luottamuselimillä ja hallinnolla paljon päätösvaltaa, kuntalaisilla vähän
- -Kuntia on liikaa (60%)
- Kulttuuri- sekä liikuntapalveluista kunnat voisivat luopua, mutta eivät sotepalveluista tai koulupalveluista
- Palvelut parantuneet, mutta tehokkuus yksityissektoria heikompi

Kunta 2021

- Kuntademokratia toimii (60%)
- Asiat hoituvat, vaikka en äänestäisi (35%)
- Luottamus päättäjiin kohtuullinen
- Kuntien tulisi keskittyä enemmänkin nykyisten tehtävien tehokkaampaan hoitamiseen kuin uusiin tehtäviin (60%)
- Työllisyyspalvelut, tekniset palvelut ja ympäristötoimi sekä elinkeinopalvelut ovat niitä, joissa kuntien tulisi omaehtoisesti lisätä aktiviteettia

**Nykyisyys = kertoo, mitä on ollut
ennen**

**Tulevaisuus = seuraus nykyisistä
valinnoista**

Kaupunkikehittämisen muuttuva toimintaympäristö

Tulevaisuuden Kunta

- Tulevaisuuden kunta -keskustelu on liittynyt sotepalveluiden siirtymiseen hyvinvointialueille
- Keskustelua leimaa näkemys siitä, että minkälaisia ovat tulevaisuuden kuntien roolit ja tehtävät (rakennemalli)
- Monissa kunnissa uudistetaan hallintoa (hallintokunta)
- Keskusteluun on noussut myös toiminnallinen kunta

Nykyinen keskustelu..

Ei ole aikaansaanut toistaiseksi merkittävää uudistumista kuntien osalta.

Kuntien muodollinen asema on turvattu, mutta tarvitaan keskustelu, jossa määritellään kunnan asema suomalaisessa yhteiskunnassa (vrt. Aimo Rynänen)

Suunta – ihmiskeskeinen ja merkityksellinen kunta

- Hyväksytään paikallistason tärkeys hyvän ja menestyneen yhteiskunnan rakentajana
- Kunnat panostavat ihmisten ja yritysten kannalta merkityksellisten ongelmien ratkaisemiseen ja esille tuontiin
- Kunnat panostavat vuorovaikutukseen kansalaisten ja yritysten kanssa.
- Maankäyttö on edelleen yksi keskeinen kuntien kehittämisen väline. Samoin panostetaan muun muassa paikallisen kulttuurin, liikkumisen ja identiteetin ylläpitämiseen sekä viihtyvyyteen.
- On yhteishankkeita ja toimintaa eri yhteiskunnan toimijoiden, kuten hyvinvointialueiden ja valtioiden kanssa.

Kiitos

